

Sundbybergs stad

Granskning av byggnads- och
tillståndsnämndens hantering och
uppföljning av bostadsanpassningsbidrag

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning och rekommendationer	1
1. Inledning	2
1.1. Bakgrund.....	2
1.2. Syfte och revisionsfrågor	2
1.3. Ansvarig nämnd	2
1.4. Avgränsning	3
1.5. Genomförande	3
1.6. Revisionskriterier.....	3
2. Utgångspunkter för granskningen.....	3
2.1. Lagrum.....	3
2.2. Boverkets roll	4
3. Organisation och verksamhet	4
3.1. Delegationsordning	5
3.2. Omfattning	5
4. Hanteringsprocess.....	6
4.1. Handläggningsrutiner vid bidragsgivning och krav på dokumentering	6
4.2. Uppföljningsarbete	8
4.3. Resultat stickprovsgranskning.....	9
5. Intern kontroll och återrapportering till nämnd.....	9
5.1. Intern kontroll	10
5.2. Återrapportering till nämnd	10
6. Sammanfattande bedömning och svar på revisionsfrågor	11
7. Källförteckning	13

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna har EY genomfört en granskning av stadens hantering av bostadsanpassningsbidraget. Granskningen syftar till att bedöma om byggnads- och tillståndsnämnden säkerställt att handlägningsprocessen avseende bostadsanpassningsbidraget är ändamålsenlig samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Vår sammanfattande bedömning är att byggnads- och tillståndsnämnden inte säkerställt en ändamålsenlig handlägningsprocess. Vidare bedöms det finnas brister i den interna kontrollen. Staden har vid tidpunkten för granskningen inte upprättat några egna rutiner kring handläggning eller uppföljning av bostadsanpassningsbidrag. I dagsläget nyttjas Boverkets handbok som utgångspunkt i arbetet, men behov av en rutin som reglerar förfarandet när staden agerar med fullmakt noteras. Det har inte heller upprättats någon uppdragsbeskrivning för hanteringen av bostadsanpassningsbidrag. Enligt vår bedömning bör rutiner och riktlinjer utvecklas för att tillförsäkra en rättssäker process, samt för att minska verksamhetens sårbarhet då endast en handläggare arbetar med bostadsanpassningsbidrag i staden.

Med hänvisning till Boverkets skrivelser och ståndpunkt att fullmakter inte bör användas slentrianmässigt, bedöms det även finnas anledning att se över det omfattande användandet av fullmakter. Av särskild vikt är att se över processen med offertförfrågan och förmedling av entreprenad. Vi bedömer att det kan finnas risk för förtroendeskada i det fall staden inte utgår med offertförfrågan för bostadsanpassningsåtgärder som uppgår till väsentliga belopp. Vidare ser vi även risk för ensidigt gynnande vid förmedling av entreprenör.

Nämnden bedöms inte ha säkerställt en fullt tillräcklig intern kontroll. I nuläget attesterar avdelningschef fakturor. Vidare händer det att handläggare av bostadsanpassningsbidrag och avdelningschef diskuterar ärenden vid behov. Förfarandet finns dock inte reglerat i en rutin eller processbeskrivning. Någon övrig uppföljning av fattade beslut, eller handläggningstid görs ej. Åtterrapporeringen till nämnd bedöms delvis bristfällig. Nämnden hade under 2019 inte en övergripande bild av sökande, typ av åtgärder, vilka entreprenörer som anlitas eller omfattningen av användandet av fullmakter. Vidare saknas analyser och prognoser för utvecklingen framgent. Vi noterar dock att det vid tidpunkten för granskningen pågår översyn om vilken ytterligare information nämnden kan ta del av. Vi noterar även att nämnden efter granskningens avslut vidtagit vissa åtgärder som revisionen har för avsikt att följa upp framgent.

Utifrån granskningens resultat rekommenderar vi byggnads- och tillståndsnämnden att:

- ▶ Upprätta ändamålsenliga rutiner och processbeskrivningar avseende handlägningsprocessen och uppföljning av bostadsanpassningsbidrag. Vidare bör även uppdragsbeskrivning finnas tillhanda.
- ▶ Se över förfarandet när kommunen agerar fullmakt. Av särskild vikt är att se över processen med offertförfrågan och val av entreprenad för att utesluta risk för förtroendeskada.
- ▶ Tillse en intern kontroll som är tillräcklig.
- ▶ Säkerställa att åtterrapporeringen till nämnden avseende bostadsanpassningsbidraget är tillräcklig.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

För möjligheten att leva ett självständigt liv i eget boende har personer med funktionsnedsättning rätt till bidrag för anpassning av sin bostad. Bostadsanpassningsbidrag är ett kommunalt bidrag, och rätten till bidraget regleras i Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag. Boverket har tillsyn över hur lagen tillämpas i kommunerna.

Bostadsanpassningsbidrag lämnas i regel som ett kontantbidrag, vilket ska motsvara skälig kostnad för anpassningsåtgärderna. Vanliga bostadsanpassningar är borttagande av trösklar, stödhandtag, installation av entréramper, ställa i ordning en duschplats i stället för badkar, hissanordningar etc.

Kostnaderna för bostadsanpassningsbidrag har för riket i sin helhet nästan undantagslöst ökat årligen sedan lagen tillkom under 70-talet. En fortsatt ökning bedöms vara sannolik då den demografiska utvecklingen innebär att antal funktionsnedsatta kan öka i takt med att antalet äldre individer ökat. Samtidigt utgör kvarboendepincipen, som innebär att äldre och individer med funktionsvariationer ska ges möjlighet att bo kvar i sina egna hem, den styrande principen i den kommunala sektorn. Vidare har även förändringar inom hälso- och sjukvården beträffande genomförandet av vårdinsatser, i kombination med den medicintekniska utvecklingen, påverkat behovet av anpassningsåtgärder i hemmiljö. Bostadsanpassningar utgör således en viktig förutsättning för att möjliggöra kvarboende i hemmet.

I Sundbybergs stad innehar byggnads- och tillståndsnämnden det politiska ansvaret för tillämpningen och handläggningen av bostadsanpassningsbidragen. Stadens revisorer har i sin riskanalys bedömt det som angeläget att genomföra en granskning av byggnads- och tillståndsnämndens kontroll av processen för beviljande av bostadsanpassningsbidrag samt uppföljningen av dessa.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om byggnads- och tillståndsnämnden har säkerställt att handlägningsprocessen avseende bostadsanpassningsbidraget är ändamålsenlig samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ På vilket sätt har nämnden säkerställt en väl dokumenterad och ändamålsenlig hanteringsprocess avseende beslut om bostadsanpassningsbidrag?
- ▶ På vilket sätt har nämnden säkerställt en ändamålsenlig uppföljning av utbetalda bostadsanpassningsbidrag? Exempelvis vad gäller uppföljning för att säkerställa att slutresultatet överensstämmer med fattade beslut.
- ▶ På vilket sätt säkerställer nämnden att den interna kontrollen är tillräcklig?
- ▶ Kan återrapporteringen av bostadsanpassningsbidragen till ansvarig nämnd bedömas vara ändamålsenlig och ske med en tillräcklig intern kontroll?

1.3. Ansvarig nämnd

Granskningen avser byggnads- och tillståndsnämnden.

1.4. Avgränsning

Granskningen avgränsas till att avse byggnads- och tillståndsnämndens hantering och uppföljning av bostadsanpassningsbidrag.

1.5. Genomförande

Inom ramen för granskningen har dokumentstudier och intervjuer genomförts. Dokument som granskats har bland annat varit delegationsordning och protokoll från nämndens sammanträden. Fullständig källförteckning återfinns i slutet av rapporten. Intervjuer har genomförts med nämndens ordförande, förvaltningschef samhällsbyggnads- och serviceförvaltningen, miljö- och bygglovschef (avdelningschef) samt handläggare av bostadsanpassningsbidrag.

Vidare har ett slumpmässigt urval om femton beslut avseende bostadsanpassningsbidrag granskats för att bedöma följsamhet till gällande rutiner och lagkrav.

1.6. Revisionskriterier

Revisionskriterierna är de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- ▶ Lagen om bostadsanpassningsbidrag (2018:222)
- ▶ Förvaltningslagen (2017:900)
- ▶ Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

2. Utgångspunkter för granskningen

2.1. Lagrum

Lagen om bostadsanpassningsbidrag (2018:222) syftar till att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. Bidrag lämnas till person med varaktig funktionsnedsättning för anpassning och komplettering av fasta funktioner i- och i anslutning till dennes permanenta bostad. De åtgärder som bostadsanpassningsbidrag söks för ska vara nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för sökanden. Vidare står att bidrag ej ska lämnas om behovet kan tillgodoses med hjälpmedel som erbjuds av landstinget eller kommunen. Bidrag ska inte heller lämnas om sökande bor i en bostad som beviljats efter en särskild biståndsprövning enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen eller lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Bostadsanpassningsbidraget kan lämnas i tre olika former. Vanligast är att bidraget lämnas i form av ett kontantbidrag som skall motsvara skälig kostnad för åtgärderna. Om sökande och kommunen är överens om detta kan bidraget dock även lämnas som ett åtagande från kommunen att låta utföra åtgärderna, alternativt genom att en begagnad anordning överlämnas. Enligt 20 § ska kontantbidrag först betalas ut sedan de åtgärder som bidraget avser har utförts och kostnaderna har redovisats. Vidare får kommunen besluta om återbetalning av kontantbidrag helt eller delvis bland annat om mottagaren av bidraget genom oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att bidrag felaktigt har lämnats eller lämnats med för högt belopp.

Tillsyn över tillämpningen av Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag utövas av Boverket.

Bostadsanpassning är en form av myndighetsutövning, där Förvaltningslag (2017:900) utgör grunden för beredning av beslut. I förvaltningslagen redogörs för hur en kommunal förvaltning ska hantera ärenden samt dess serviceskyldighet till medborgarna. Vidare anges även medborgarnas rätt att ta del av uppgifter och överklaga beslut. Det är av vikt att varje ärende där enskild individ är part ska handläggas så enkelt, snabbt och så kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

I Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) finns bestämmelser om myndigheters och vissa andra organs handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar. Lagen innehåller även bestämmelser om tystnadsplikt i det allmänna verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar.

2.2. Boverkets roll

Som ovan beskrivits har Boverket tillsyn över hur lag om bostadsanpassningsbidrag (2018:222) tillämpas i kommunerna. Målet med tillsynen är att tillse en väl fungerande bidragsverksamhet hos kommunerna med en hög grad av rättssäkerhet för sökande.

Boverkets tillsynsverksamhet är begränsad till kommunernas formella handläggning av ärenden. Tillsynen omfattar således inte bedömning av om kommuner fattat korrekt myndighetsbeslut i enskilda ärenden, utan riktar sig främst mot själva handläggningsprocessen. Vidare omfattar Boverkets ansvarsområde även att utveckla en handbok till stöd vid handläggning av bostadsanpassningsärenden, samt att följa och bevaka rättspraxis. Vidare ingår att informera och svara på frågor från allmänheten och myndigheter.

Boverket utgör även remissinstans till förvaltningsdomstolarna. Dessa kan begära att Boverket yttrar sig i ett mål enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag.

3. Organisation och verksamhet

I Sundbybergs stad svarar miljö- och bygglovsavdelningen inom samhällsbyggnads- och serviceförvaltningen på nämndens uppdrag för hanteringen av bostadsanpassningsbidrag. Miljö- och bygglovsavdelningen leds sedan september 2019 av nuvarande miljö- och bygglovschef. Inom avdelningen finns en anställd handläggare som handlägger bostadsanpassningsbidrag. Handläggaren som i grunden är arbetsterapeut har arbetat i staden sedan våren 2019, och dessförinnan med bostadsanpassningsärenden i två år. Bakgrunden som arbetsterapeut bidrar med kompetens och kunskap kring vilka behov som lämpligen skulle kunna tillgodoses med hjälpmedel som erbjuds av regionen eller kommunen enligt hälso- och sjukvårdslagen. Vid eventuell sjukdom eller ledighet ska ärenden hänvisas till avdelningschef eller myndighetsbrevlådan. Vid tidpunkten för granskningen har det inte upprättats någon uppdragsbeskrivning som reglerar arbetet med bostadsanpassningsbidrag inom förvaltningen.¹

För erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling deltar bostadsanpassningshandläggaren i ett nätverk tillsammans med bostadsanpassningshandläggare från fem andra kranskommuner till Stockholm. Utöver nätverksträffarna en gång i månaden rådgör handläggarna även med varandra i svåra ärenden eller övriga frågor. Handläggaren är även

---

¹ Enligt uppgift ska detta ha upprättats efter granskningens slut.

medlem i Föreningen Kommunalt Bostadsanpassning, FKBo. Föreningen anordnar årliga konferenser, där bostadsanpassningshandläggare från hela landet deltar.²

3.1. Delegationsordning

Byggnads-och tillståndsnämndens antog senast reviderade delegationsordning vid sitt sammanträde den 20 februari 2020. I delegationsordningen återfinns krav på dokumentation vid delegerad beslutsrätt. Beslut ska innehålla information om vem som fattat beslutet, när beslutet fattades, vilket beslut som fattats och vilket lagrum som hänvisas till.

Beslut som fattas på delegation från byggnads- och tillståndsnämnden ska enligt delegationsordningen återrapporteras vid närmaste nästkommande sammanträde. Vidare anges att beslut om att bevilja eller avslå ansökan om bidrag för bostadsanpassning under 100 000 kronor delegeras till bostadsanpassningshandläggare/bygglovhandläggare, var för sig.

3.2. Omfattning

Under 2019 inkom 332 ansökningar om bostadsanpassningsbidrag till Sundbybergs stad, vilket är en minskning från tidigare år, då antalet ansökningar varit runt 400 stycken. Den nedåtgående trenden ses i flera kommuner och kan bland annat bero på en mättnad i efterfrågan samt mer anpassad nybyggnation, enligt intervjuad handläggare. Samtidigt har nämndens kostnader för bostadsanpassningsbidrag ökat under 2019. Budget och utfall för bostadsanpassningsbidrag har sedan 2016 varit följande enligt nämndens verksamhetsberättelser:

År	Utfall (mnkr)	Budget (mnkr)	Differens (mnkr)
2016	3,1	3,2	0,1
2017	3,6	2,5	-1,1
2018	2,1	2,5	0,4
2019	4,0	2,4	-1,6

Av de 332 inkomna ansökningarna fattades beslut i 278 ärenden, varav 10 (motsvarande 3,6 procent) av dessa avslogs helt. Intervjuad handläggare uppger att huvudorsaken till att beslut avskrivs, avvisas eller återkallas är att erforderliga underlag saknas. Det görs dock ingen systematisk uppföljning eller utvärdering kring orsakerna bakom ofullständiga ansökningar (vilka uppgår till 16 procent) eller avslag. Andelen avslag är dock i linje med resultatet i Boverkets granskning från 2015 där kommunerna i genomsnitt avslag 4 procent av ansökningarna. Intervjuad bostadsanpassningshandläggare upplever att ansökningarna som inkommer i huvudsak är välgrundade. En bidragande faktor kan vara att handläggaren informerat sakkunniga som skriver medicinska intyg om lagstiftningen och stadens förutsättningar att bevilja bostadsanpassningsbidrag.

² Föreningen Kommunalt Bostadsanpassning, är en yrkesförening som organiserar personer i kommunerna som arbetar med bostadsanpassningsbidrag. Föreningen anordnar årligen en utbildningskonferens och årskonferens. Vidare informerar de medlemmarna om nyheter och aktuella frågor inom bostadsanpassningsområdet. Se mer på www.fkbo.se

De vanligaste åtgärderna i staden är stödhandtag och borttagande av trösklar. Även dörrautomatik utgör en vanlig åtgärd. Den genomsnittliga kostnaden för ett ärende uppgick 2019 till 14 925 kr.³ Enligt handläggaren beror det på att dörrautomatik driver upp genomsnittskostnaden. I Sundbybergs stad finns mycket bostads- och hyresrätter men färre villor, vilket medför att exempelvis åtgärder så som trapphissar sällan genomförs. Enligt Boverkets statistik från 2015 utgörs 56 procent av alla beviljade bostadsanpassningsbidrag av belopp lägre än 5 000 kronor, och 80 procent är lägre än 20 000 kronor. Endast två procent av de beviljade bidragen överstiger 100 000 kronor, enligt samma statistik.

4. Hanteringsprocess

Avsnittet redogör för på vilket sätt byggnads- och tillståndsnämndens säkerställt en väl dokumenterad och ändamålsenlig hanteringsprocess avseende beslut om bostadsanpassningsbidrag. Vidare ämnar avsnittet besvara revisionsfrågan på vilket sätt nämnden säkerställt en ändamålsenlig uppföljning av utbetalda bostadsanpassningsbidrag.

4.1. Handläggningsrutiner vid bidragsgivning och krav på dokumentering

Staden har inte upprättat egna rutiner eller riktlinjer kring hanteringen av bostadsanpassningsbidrag. Vid handläggning av bostadsanpassningsärenden nyttjas Boverkets handbok.

Verksamhetssystemet BAB (Bostadsanpassningsbidrag) nyttjas, vilket fungerar väl enligt intervjuad bostadsanpassningshandläggare. Sedan slutet av 2019 har, förutom handläggaren, även miljö- och bygglovschefen tillgång till verksamhetssystemet. Vidare finns tillgång till rättsdatabasen JP infonet.⁴ Aktuella rättsfall redogörs även för inom FKBo.

4.1.1. Ärendegången

Ett ärende betraktas startat när samtliga erforderliga underlag inkommit; ansökan, sakkunnigintyg samt eventuellt ägarmedgivande och medgivande från nyttjanderättshavare. I de fall en ansökan inte är fullständig får den sökande en skriftlig bekräftelse på att ansökan inkommit samt information om vilka underlag som saknas. Det finns ingen policy eller riktlinje i staden som anger i vilken ordning ärenden skall hanteras, men i nuläget prioriteras ärenden huvudsakligen utifrån ankomstdatum. Ärenden som handläggaren bedömer akuta kan även prioriteras.

Bostadsanpassningshandläggare har enligt Boverket möjlighet att göra hembesök för att kunna göra en korrekt bedömning av behovet av bostadsanpassningsbidrag. I Sundbybergs stad genomförs hembesök vid ansökningar som innefattar mer omfattande och kostnadsdrivande åtgärder, eller vid åtgärder där lösningen inte bedöms uppenbar, exempelvis ramper, trapphiss, eller längre ledstänger. Handläggaren, och i vissa fall, miljö- och bygglovschefen avgör själva när hembesök skall göras, då det inte finns någon rutin eller bestämmelse kring detta. Handläggaren genomför huvuddelen av hembesöken på egen hand men i vissa fall kan även utförare, ägare eller kommunens bygglovshandläggare närvara. Vid behov rådfrågas även enhetens bygglovshandläggare eller bygglovsinspektörer,

---

³ Vi har i granskningen inte kunnat verifiera den faktiska totala kostnaden för bostadsanpassningsbidrag under 2019, då vissa differenser föreligger mellan ekonomisystemet (4,0 mnkr) och ärendesystem (3,165 mnkr). Detta påverkar följaktligen även snittkostnaden som varierar mellan 14 925 kr (ekonomisystemet) och 11 740 kr (ärendesystemet). Vad skillnaderna beror på har inte kunnat klargöras inom ramen för granskningen.

⁴ JP infonet är ett informations- och kunskapsföretag som består med webbaserade informationstjänster och utbildning inom informationshantering och juridik. Se mer på www.jpinfonet.se

vilket noteras som en anteckning i ärendet. Det lyfts som en fördel att hanteringen av bostadsanpassningsbidrag ligger inom samhällsbyggnads- och serviceförvaltningen, givet den byggnadstekniska kompetens som finns tillhanda.⁵

Samtliga beslut meddelas skriftligen till den sökande. Handläggaren uppger att denne därutöver även kan ringa och informera den sökande, alternativt intygsskrivare om beslutet. Kontakten skall vara dokumenterat i verksamhetssystemet BAB. Grundprincipen uppges vara att även ringa och muntligen förklara avslag.

Genomsnittlig handläggningstid är svår att beräkna enligt intervjuad då handläggningen tidigare har markerats som utförd i verksamhetssystemet först när åtgärden betalats. Detta har medfört att handläggningstiden ser ut att vara längre än den egentligen varit. Framgent ska dock handläggningen markeras som utförd när beslut har fattats, även om ärendet pågår och utbetalning ännu inte genomförts. Vid tidpunkten för granskningen finns inga ärenden som väntar på handläggning. Däremot finns ett antal ärenden där sökande inte inkommit med samtliga underlag och intyg. Som ovan beskrivits görs ingen analys av bristen, exempelvis om bristen beror på otydlig information eller hur arbetet kan anpassas för sårbara målgrupper.

4.1.2. Rollfördelning

Lagen om bostadsanpassningsbidrag utgår från en viss rollfördelning när bidraget har lämnats som ett kontantbidrag. Rollfördelningen innebär bland annat att sökanden själv ska välja entreprenör, ingå avtal med entreprenören samt även betala entreprenören med det bostadsanpassningsbidrag som kommunen har beviljat sökanden. Sökanden kan dock ge fullmakt till kommunen att ta hand om dessa delar.

Sundbybergs stad agerar fullmakt i nästintill alla bostadsanpassningsärenden. Under 2019 var det endast runt 5–10 ärenden, som berörde mindre åtgärder, där kommunen inte agerat fullmakt, enligt handläggaren. Vidare menar intervjuad bostadsanpassningshandläggare att detta till stor del beror på att de sökande är äldre och/eller har bristande kunskaper i det svenska språket. Vidare har sakkunniga som utfärdar medicinska intyg ofta utskrivna fullmakter, som den sökande undertecknar i samband med att det medicinska intyget skrivs, enligt intervjuad handläggare av bostadsanpassningsbidrag. I stickprovsgranskningen noteras att skriftliga fullmakter i majoriteten fall undertecknats innan ansökan om bostadsanpassningsbidrag inkommit till staden.

Fullmaktsförfarandet underlättar många gånger processen och kan ses som en del av kommunens serviceskyldighet, enligt intervjuad. Förfarandet bidrar dock till att hanteringsprocessen och rollfördelningen skiljer sig från den som lagen huvudsakligen utgår från, och den som Boverkets handbok redogör för och rekommenderar. Förslag om att upprätta en rutin som behandlar fullmaktsförfarandet uppges dock ha diskuterats inom förvaltningen. Boverkets uppfattning är att den serviceskyldighet som följer av förvaltningslagen inte kan sägas omfatta en skyldighet för kommunen att agera fullmakt. Även om fullmakter är vanligt förekommande bör det inte ske slentrianmässigt enligt Boverket.⁶

---

⁵ I vissa kommuner vilar ansvaret hos social- och arbetsmarknadsnämnden eller motsvarande.

⁶ Drygt 67 procent av de responderande kommunerna använder sig av en separat skriftlig fullmakt enligt Boverkets rapport från 2015. Av svaren framgår vidare att 65 procent av kommunerna har svarat att de som söker bidrag ofta ger kommunen fullmakt att avtala med entreprenör, samt att 16 procent av kommunerna har svarat att sökandena ger kommunen fullmakt i alla ärenden (273 responderande kommuner).

När kommunen givits fullmakt är det kommunens ansvar att inhämta offerter och välja entreprenör. I dagsläget nyttjar staden runt 8 – 10 erkända entreprenörer specialiserade på bostadsanpassningsåtgärder. Bostadsanpassningshandläggaren beskriver att det är värdefullt med en portfölj av duktiga entreprenörer som känner till målgruppen och lagstiftningen samt har erfarenhet av dessa typer av åtgärder. Handläggaren uppger att denne, vid sin anställningsstart under våren 2019, säkerställde att entreprenörerna var registrerade bolag och hade de behörigheter som krävs, exempelvis säkert vatten. Handläggaren uppger vidare att samma koll görs på de företag som den sökande anlitar på egen hand.

För mindre åtgärder, så som stödhandtag och borttagande av trösklar, innehar handläggaren en generell prislista från de olika entreprenörerna. Handläggaren försöker i möjligaste mån fördela uppdragen mellan de olika entreprenörerna, men även tillgänglighet och den sökandes preferenser beaktas. Vi har inom ramen för granskningen ej fått information om fördelningen mellan de 8–10 entreprenörerna. Vad som utgör skälig kostnad baseras på prislistan, kostnadsstatistik från ärendesystemet samt utifrån handläggarens erfarenhet. Många av de sökta åtgärderna är ofta återkommande och skiljer sig inte nämnvärt från varandra enligt intervjuad handläggare. Vidare menar handläggaren att entreprenörerna arbetar för flera andra kommuner, och är måna om att fortsatt ha kommuner som kunder då det utgör en säker inkomstkälla. På så vis blir utförda anpassningsåtgärder och priser granskade från flera håll menar intervjuad. Vid större och mer omfattande åtgärder uppges att offerter inhämtas från flera olika utförare. Vid stickprovsgranskning har detta dock inte kunnat verifieras. Mer om resultatet från stickprovsgranskningen återfinns i kapitel 6.

4.2. Uppföljningsarbete

Staden har inte upprättat några rutiner kring hur bostadsanpassningsbidrag ska följas upp. I Boverkets handbok redogörs inte för uppföljning av inför/efter utbetalda bostadsanpassningsbidrag. Det är dock viktigt att klargöra att det alltid är sökanden och entreprenören som ingår avtal, även om det är kommunen som genom stöd av fullmakt förmedlat kontakten. Detta innebär att det är Konsumenttjänstlagen (1985:716) och inte Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling som blir tillämplig eftersom kommunen inte avtalar med entreprenören för egen räkning.

Utbetalning utgör ett påtryckningsmedel, och för att inte frånta den sökande den rätten, även om sökanden givit kommunen en fullmakt, bör kommunen enligt Boverket ta reda på om sökanden är nöjd med anpassningen innan bidraget betalas ut till entreprenören. Hembesök för att säkerställa att slutresultat överensstämmer med fattade beslut genomförs när handläggaren bedömer det behövt, exempelvis vid mer omfattande åtgärder. Hembesök noteras i verksamhetssystemet. Det sker ingen systematisk uppföljning för att försäkra sig om att mindre utförda åtgärder motsvarar det som kommunen beviljat bidrag för.

Bostadsanpassningshandläggaren har dock i vissa fall kontaktat arbetsterapeut eller den sökande för att tillförsäkra sig om att den sökande är nöjd med åtgärden och att bostaden nu är ändamålsenlig. Det framkommer dock inte att kontakten upprättas inför utbetalning i syfte att fungera som ett möjligt påtryckningsmedel. En förklaring som lämnas till att förvaltningen inte följt upp mindre åtgärder är att de känt sig trygga med de fåtalet entreprenörer som genomför bostadsanpassningsåtgärderna, då de upplevs seriösa och väl införstådda inom

området. I de få fall där kommunen inte agerat fullmakt har handläggaren bett sökande om kontoutdrag för att försäkra sig om att fakturan har betalats.

4.3. Resultat stickprovgranskning

Som en del av granskningen har en stickprovgranskning om femton slumpmässigt utvalda beslut rörande anpassningsbidrag genomförts och stämmts av mot befintliga rutiner och lagkrav. Två av besluten avslogs medan övriga 13 var bifall. Utöver lagstiftning har nämndens delegationsordning samt Boverkets tidigare granskning av kommunernas hantering av bostadsanpassningsbidrag från 2015, utgjort vägledning i bedömningarna. Vi har inte bedömt kvaliteten i besluten eller huruvida de är korrekta eller ej.

I samtliga granskade beslut går att utläsa den information som enligt delegationsordningen ska finnas med kring vem som fattat beslutet, när beslutet fattades, vilket beslut som fattats och vilket lagrum som hänvisas till. Av beslutet framgår även bidragets storlek och de åtgärder som bidrag beviljats för.

I alla granskade ärenden har kommunen agerat fullmakt. Skriftliga intyg återfinns i samtliga fall utom ett. I fyra fall har hembesök genomförts inför beslut. Dessa ärenden har berört dörrautomatik och hissordning.

Information kring hur kommunen kommit fram till beviljat bidragsbelopp, med andra ord beräknat skälig kostnad, framgår ej i samtliga beslutsunderlag. Vidare ska kommunen se till att anbud eller offert finns dokumenterat i ärendet. Endast i ett fall framgår att offerter har inhämtats från flera entreprenader. I ytterligare tre fall, som samtliga berör dörrautomatik, återfinns ordererkännande från ett företag som grund för beräkning av skälig kostnad. Vid genomgång tillsammans med bostadsanpassningshandläggaren framkommer att offertförfrågan endast skickats till en utförare, med hänvisning till att utföraren är erkänd och tidigare installerat dörrautomatik i området/huset. Kostnaden för en dörrautomatik uppgår till cirka 25 000 kr.

Av 7 § förvaltningslagen framgår att varje ärende där någon enskild är part ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersatts. I stickprovgranskningen framkommer att tiden från det att ett ärende inkommit till dess att beslut har fattats kan variera stort. I ett ärende fattades beslut inom en månad medan det i ett fall dröjt 1,5 år. Vanligast är dock en handläggningstid på mellan 2–4 månader. I det specifika ärendet där handläggningstiden var 1,5 år, var det inte möjligt att utläsa förklaringen till dröjsmålet i beslutsunderlaget eller verksamhetssystemet BAB. I övriga ärenden där beslut dröjt, har skälen till fördröjningen framgått av noteringar i verksamhetssystemet BAB. Orsakerna har oftast berott på att erforderliga underlag inte inkommit trots påminnelser. Av Boverkets granskning från 2015 framgår att sökanden i 55 procent av ärendena fått beslut inom 7 veckor.

Det går inte att utläsa ur beslutsdokumenten om kommunen säkerställt att den sökande är nöjd med utförd anpassning innan utbetalning gjorts. Däremot redogörs för eventuell kontakt med sökande i verksamhetssystemet BAB.

5. Intern kontroll och återrapportering till nämnd

Avsnittet ämnar beskriva på vilket sätt nämnden säkerställer att den interna kontrollen är tillräcklig. Vidare bedöms om återrapporteringen av bostadsanpassningsbidragen till ansvarig nämnd är ändamålsenlig och sker med en tillräcklig intern kontroll.

5.1. Intern kontroll

Rutiner för uppföljning och utvärdering av fattade beslut har inte upprättats. Vid intervjuer framgår att systematisk uppföljning och utvärdering inte heller genomförs. Vidare sker ingen systematisk uppföljning av handläggningstider. Som beskrivits i avsnitt 4.1 hade ingen förutom handläggaren av bostadsanpassningsbidrag, fram till september 2019, tillgång till verksamhetssystemet BAB, och därigenom ingen möjlighet att följa ärendeprocessen. Det finns i dagsläget inte någon kontrollinstans för att upptäcka och granska eventuella jävsförhållanden när kommunen agerar fullmakt och förmedlar privata utförare.

Vid intervjuer framkommer att miljö- och bygglovschef attesterar samtliga fakturor. Vidare händer det att handläggare av bostadsanpassningsbidrag och avdelningschef har avstämningar i ärenden som berör mer omfattande och kostnadsdrivande åtgärder. Förfarandet finns dock inte reglerat i en rutin eller processbeskrivning. Förfarandet med attestering av fakturor och återrapportering till nämnd av samtliga beslut fattade på delegation medför en kontroll av att delegationsordningen efterlevs samt viss kontroll av fattade beslut och utbetalda bostadsanpassningsbidrag.

I sin risk- och väsentlighetsanalys har nämnden identifierat en risk för felaktiga beslut och ärendehantering samt otillbörlig påverkan vid handläggning på grund av otydliga processer och rutiner. Sannolikheten har bedömts till två och konsekvensen till fyra på en femgradig skala. Risken har inte bedömts i behov av att hanteras i internkontrollplanen. Vid intervju med nämndens ordförande framkommer att nämnden sett en risk och sårbarhet i att en medarbetare ensamt handlägger bostadsanpassningsärenden.

5.2. Återrapportering till nämnd

Vid varje nämndsammanträde anmäls delegationsbeslut. I delegationsbesluten delges ärendenummer, huruvida beslutet utgör bifall eller avslag, vem som fattat beslutet samt bidragets storlek. I intervju uppges att nämnden även får muntlig information vid sammanträdena om exempelvis vanligaste åtgärder, även om informationen inte återges i anmälan av delegationspunkt. Detta går dock ej att utläsa ur protokollen. Vid tidpunkten för granskningen undersöker förvaltningen möjligheten att ur verksamhetssystemet kunna hämta den information som nämnden efterfrågar utan allt för mycket handpåläggning. Nämndens ordförande beskriver även att nämnden efterfrågat information om hur ofta kommunen agerar med fullmakt. Vi noterar i protokoll från nämndens sammanträde den 20 februari 2020 att avdelningschef för miljö och bygglov informerat om processen för ansökan om bostadsanpassningsbidrag. Vid samma sammanträde revideras delegationsordningen och uppdateras med aktuell lagstiftning samt att beloppsgränsen för delegation av beslut av bostadsanpassningsbidrag sänks från 200 tkr till 100 tkr.

Vidare får nämnden månadsrapporter med ekonomisk redovisning. Ekonomisk uppföljning sker även i tertialrapporter. I såväl tertialrapport 1 som 2 anges att kostnaderna för bostadsanpassningsbidrag överstiger budget. I årets andra tertialrapport konstateras att antalet ansökningar och omfattningen av anpassningarna varierar mycket under och mellan åren och att de därför är svåra att prognosticera. I verksamhetsberättelse 2019 anges att den totala kostnaden för bostadsanpassningar under 2019 uppgick till 4 mnkr, vilket är 1,6 mnkr (motsvarande 67 procent) över budget. Vid intervju uppges att en del av kostnaderna fallit över och egentligen utgör kostnader för ärenden som skulle avslutats under 2018. Denna delförklaring återfinns dock inte i nämndens verksamhetsberättelse 2019.

6. Sammanfattande bedömning och svar på revisionsfrågor

I granskningen framkommer att rutiner som avser hanteringen av bostadsanpassningsåtgärder inte upprättats i staden. I dagsläget nyttjas Boverkets handbok som utgångspunkt i arbetet, men behov av en rutin som reglerar förfarandet när staden agerar med fullmakt noteras. Vidare finns ingen rutin som föreskriver övriga delar av hanteringsprocessen, exempelvis i vilka ärenden hembesök skall göras. Vidare bör en uppdragsbeskrivning upprättas. Enligt vår bedömning bör rutiner och riktlinjer utarbetas för att tillförsäkra en rättssäker process, samt för att minska verksamhetens sårbarhet då endast en handläggare arbetar med bostadsanpassningsbidrag i staden.

Med hänvisning till Boverkets skrivelser och ståndpunkt att fullmakter inte bör användas slentrianmässigt, bedöms det även finnas anledning att se över det omfattande användandet av fullmakter. Av särskild vikt är att se över processen med offertförfrågan och val av entreprenad. Även om det finns goda skäl till agerandet, bedömer vi att det kan finnas risk för förtroendeskada i det fall staden inte utgår med offertförfrågan för bostadsanpassningsåtgärder som uppgår till väsentliga belopp. Vi har inom ramen för granskningen ej fått information om fördelningen mellan de 8–10 entreprenörerna som anlitas. Vi ser risk för ensidigt gynnande. Vid stickprovsgranskningen återfinns i beslutsunderlagen den information som delegationsordningen kräver och Boverket rekommenderar. Däremot saknas i flera fall information om hur staden kommit fram till skälig kostnad.

Granskningen visar vidare att rutiner avseende uppföljning och kontroll av bostadsanpassningsbidrag inte upprättats inom staden. Hembesök för att säkerställa att slutresultat överensstämmer med fattade beslut genomförs när handläggaren bedömer det behövt, exempelvis vid mer omfattande åtgärder. Det sker dock ingen systematisk uppföljning för att försäkra sig om att mindre utförda åtgärder motsvarar det som kommunen beviljat bidrag för. Bostadsanpassningshandläggaren har dock i vissa fall kontaktat arbetsterapeut eller den sökande för att tillförsäkra sig om att den sökande är nöjd med åtgärden och att bostaden nu är ändamålsenlig. Det framkommer dock inte att kontakten upprättas inför utbetalning i syfte att fungera som ett möjligt påtryckningsmedel. Vi har inom ramen för denna granskning dock ingen information om hur ofta detta sker, i vilka fall kontakt upprättas och vad det urvalet grundas på. För en rättssäker process ser vi behov av rutinbeskrivning avseende uppföljningen.

Det sker ingen systematisk uppföljning eller utvärdering av fattade beslut inom förvaltningen. Då kommunen i huvudsak agerar med fullmakt ställs fakturor direkt till kommunen, vilka attesteras av avdelningschef. Givet bristen på rutiner och processbeskrivningar av såväl handlägningsprocessen som uppföljningen är vår bedömning att nämnden inte säkerställt en intern kontroll.

Nämnden delges beslut om bostadsanpassningsbidrag som delegationsbeslut vid nästkommande sammanträde. Vidare får nämnden månadsvisa rapporter om förvaltningens kostnader. Åtterrapporeringen till nämnd bedöms delvis bristfällig. Nämnden har under 2019 inte en övergripande bild avseende sökande, exempelvis kring kön och ålder. Vidare har nämnden inte tagit del av en sammanställd uppföljning avseende typ av insats, vilka entreprenörer som anlitas eller omfattningen av användandet av fullmakter. Nöjd kundundersökningar med fokus på bostadsanpassningsbidrag eller analyser kring orsaken bakom ofullständiga ansökningar eller avslag har inte genomförts. Givet förvaltningslagens servicebegrepp ser vi behov av en sådan analys. Vidare finns inga analyser av tendenser/trender eller prognoser för utvecklingen framgent. Någon övergripande analys har ej genomförts av den eventuella intressekonflikt som kan föreligga mellan social- och

arbetsmarknadsnämnden och byggnads- och tillståndsnämnden när ansvar, och därigenom kostnader, överförs till byggnads- och tillståndsnämnden på grund av kvarboendeprincipen och andra förändringar inom hälso- och sjukvården som påverkar behovet av anpassningsåtgärder i hemmiljö.

Vi noterar dock att det vid tidpunkten för granskningen pågår översyn om vilken ytterligare information nämnden kan ta del av. Vi noterar även att nämnden efter granskningens avslut vidtagit vissa åtgärder som revisionen har för avsikt att följa upp framgent.

Revisionsfråga	Svar
<p>På vilket sätt har nämnden säkerställt en väl dokumenterad och ändamålsenlig hanteringsprocess avseende beslut om bostadsanpassningsbidrag?</p>	<p>Nämnden bedöms ej ha säkerställt en ändamålsenlig hanteringsprocess avseende beslut om bostadsanpassningsbidrag. Rutiner som redogör för processen har ej upprättats. Vidare är boverkets handbok inte fullt tillämpbar vid fullmaktsförfarandet.</p> <p>En väldokumenterad process ska säkerställas genom ärendesystemet BAB. Vid stickprovsgranskningen återfinns i beslutsunderlagen den information som delegationsordningen kräver. Däremot saknas i flera fall information om hur staden kommit fram till skälig kostnad.</p>
<p>På vilket sätt har nämnden säkerställt en ändamålsenlig uppföljning av utbetalda bostadsanpassningsbidrag? Exempelvis vad gäller uppföljning för att säkerställa att slutresultatet överensstämmer med fattade beslut.</p>	<p>Nämnden bedöms ej ha säkerställt en ändamålsenlig uppföljning av utbetalda bostadsanpassningsbidrag. Det bör dock tilläggas att det är den sökande och den privata utföraren som ingår avtal och utgör avtalsparter, oavsett om kommunen agerar fullmakt eller ej. Boverket rekommenderar dock att kommunen i dessa fall säkerställer att den sökande är nöjd med åtgärden innan utbetalning, detta görs inte systematiskt i Sundbybergs stad. Dock görs hembesök vid mer omfattande åtgärder för att tillse att åtgärden motsvarar det som staden beslutat. Vidare uppges att handläggaren i vissa fall upprättar kontakt med sökande/arbetsterapeut för att säkerställa att den sökande är nöjd med åtgärden.</p>
<p>På vilket sätt säkerställer nämnden att den interna kontrollen är tillräcklig?</p>	<p>Nämnden bedöms inte ha säkerställt en fullt tillräcklig intern kontroll. I nuläget attesterar avdelningschef fakturor. Vidare händer det att handläggare av bostadsanpassningsbidrag och avdelningschef vid behov diskuterar mer omfattande ärenden. Förfarandet finns dock inte reglerat i en rutin eller processbeskrivning. Någon övrig uppföljning av fattade beslut, eller handläggningstid görs ej.</p>
<p>Kan återrapporteringen av bostadsanpassningsbidragen till ansvarig nämnd bedömas vara ändamålsenlig och ske med en tillräcklig intern kontroll?</p>	<p>Återrapporteringen till nämnd bedöms delvis bristfällig. Nämnden har under 2019 inte en övergripande bild av exempelvis sökande, typ av åtgärder, vilka entreprenörer som anlitas eller omfattningen av användandet av fullmakter. Vi noterar dock att det vid tidpunkten för granskningen pågår översyn om vilken ytterligare information nämnden kan ta del av. Vidare saknas analyser och prognoser för utvecklingen framgent.</p>

Sundbyberg den 26 mars 2019

Liv Bongcam
EY

7. Källförteckning

Intervjupersoner

- ▶ Byggnads- och tillståndsnämndens ordförande
- ▶ Förvaltningschef, samhällsbyggnads- och serviceförvaltningen
- ▶ Miljö- och bygglovschef/ avdelningschef
- ▶ Handläggare bostadsanpassningsbidrag

Dokument

Sundbyberg stad

- ▶ Kommunfullmäktige, *Reglemente för byggnads- och tillståndsnämnden gäller från och med 1 januari 2015*. Antagen 24 november 2014
- ▶ Byggnads- och tillståndsnämnden delegationsordning, antagen 20 februari 2020
- ▶ Byggnads- och tillståndsnämnden, *Verksamhetsplan med budget och internkontrollplan 2019*. 2019-02-13
- ▶ Byggnads- och tillståndsnämnden, *Risk- och väsentlighetsanalys 2019*
- ▶ Tertialrapport 1 och 2, 2019
- ▶ Byggnads- och tillståndsnämnden, *Verksamhetsberättelse med bokslut 2019*
- ▶ Byggnads- och tillståndsnämnden, *Verksamhetsberättelse med bokslut 2018*
- ▶ Byggnads- och tillståndsnämnden, *Verksamhetsberättelse med bokslut 2017*
- ▶ Byggnads- och tillståndsnämnden, *Verksamhetsberättelse med bokslut 2016*
- ▶ Protokoll byggnads- och tillståndsnämndens sammanträden januari 2019-februari 2020.

Boverket

- ▶ Boverket Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende, *Uppföljande undersökning av kommunernas handläggning av bostadsanpassningsbidraget*, Rapport 2016:2.
- ▶ Boverket Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende, *Bostadsanpassningsbidrag 2015*, Rapport 2016:17
- ▶ Boverkets bostadsanpassningsbidragshandbok, tillgänglig på:
<https://www.boverket.se/sv/babhandboken/bostadsanpassningsbidrag/>